

Гребенюк Наталя Олександрівна

*доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

Grebeniuk Natalia

*Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
V.N. Karazin Kharkiv National University*

ORCID: 0000-0003-0548-4772

Бакланова Анастасія Олексіївна

студентка

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Baklanova Anastasiia

Student of the

V.N. Karazin Kharkiv National University

ORCID: 0000-0002-5521-1820

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-8-10195

УКРАЇНСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОСТІР НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСКУ БІЗНЕС СПІЛЬНОТУ

THE UKRAINIAN INVESTMENT ENVIRONMENT IS ON THE PATH OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN BUSINESS COMMUNITY

Анотація. Вступ. Сучасний інвестиційний простір України є унікальним об'єктом демократичних перетворень на засадах сталого розвитку, який стає широким полем для проведення багатьох досліджень. Розглядаючи інвестиційний простір як складну динамічну систему, що формується з багатьох елементів та взаємодіє з різноманітними факторами, можливо дослідити його трансформацію через аналіз обсягів іноземних інвестицій, ризиків, зміну індексів та державних програм підтримки пріоритетних напрямків розвитку.

Результати. У статті проведено дослідження щодо способів покращення інвестиційної привабливості України задля полегшення інтеграції в Європейську спільноту. Авторами було розглянуто основні інвестиційно привабливі галузі в Україні на сьогоднішній день. Також було проведено аналіз кількості малих і середніх підприємств і прямих іноземних інвестицій на території України, який підтверджує теоретичні висновки щодо покращення умов інвестування. Усі спостереження були зроблені з розрахунком на початок повномасштабного вторгнення в Україну і станом на сьогодні. Розглянуто методи фінансування проектів. Більшість досліджень проведено за галузевою систематизацією у розрізі останніх років. Наприкінці дослідження виділено групи постійних і додаткових ризиків інвестування. Зазначено шляхи покращення інвестиційної привабливості України з боку держави на шляху реалізації цілей сталого розвитку ООН.

Перспективи. Залучення іноземних інвестицій залишається важливим важелем для покращення рівня життя в Україні, стабілізації економіки та побудови інтеграційних зв'язків. За роки своєї незалежності Україна вирізнялась змінністю та великою кількістю інвестиційних ризиків. Після повномасштабного вторгнення у 2022 році ситуація погіршилась ще більше: до традиційних ризиків додалися ще й воєнні. Проте вже у 2023 році інвестиційний простір України став розширюватись та оновлюватися, створюючи внутрішньому і світовому бізнесу нові пропозиції. Станом на 2024 рік і за прогнозом на подальші роки, уряд встановив, що в Україні з'являться нові галузі для інвестування, які раніше не фігурували на українському ринку.

Мета. Метою статті є проведення досліджень щодо способів розбудови інвестиційного простору України в рамках реалізації цілей сталого розвитку державними методами покращення інвестиційної привабливості з урахуванням вимог соціальної відповідальності бізнесу.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) урядові статистичні портали для збору усієї інформації щодо галузей, описаних у статті; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що проводили свої науково практичні дослідження із

запропонованої теми, зокрема щодо покращення інвестиційної привабливості; 3) офіційні портали європейських агенств, зокрема ЕВА, що аналізує стан українського ринку і основних економічних показників, пов'язаних з ним.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування; формалізації, аналізу та синтезу; логічного узагальнення результатів.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційні ризики, проєктне фінансування, державне регулювання, цілі сталого розвитку.

Summary. Introduction. The modern investment space of Ukraine is a unique object of democratic transformations on the basis of sustainable development, which becomes a wide field for many studies. Considering the investment space as a complex dynamic system that is formed from many elements and interacts with various factors, it is possible to study its transformation through the analysis of the volume of foreign investment, risks, changes in indices and state programs to support priority areas of development.

Results. The article conducts a study on ways to improve the investment attractiveness of Ukraine in order to facilitate integration into the European Community. The authors considered the main investment-attractive industries in Ukraine today. An analysis of the number of small and medium-sized enterprises and foreign direct investment in Ukraine was also carried out, which confirms the theoretical conclusions on improving investment conditions. All observations were made with the expectation of the beginning of a full-scale invasion of the Ukraine and as of today. Methods of project financing are considered. Most of the studies have been carried out according to the sectoral systematization in the context of recent years. At the end of the study, groups of permanent and additional investment risks have been allocated. The ways to improve the investment attractiveness of Ukraine on the part of the State on the way to achieving the UN Sustainable Development Goals are indicated.

Prospects. Attracting foreign investment remains an important lever for improving the standard of living in Ukraine, stabilizing the economy and building integration ties. Over the years of its independence, Ukraine has been distinguished by volatility and a large number of investment risks. After the full-scale invasion in 2022, the situation deteriorated even more: military risks were added to the traditional ones. However, already in 2023, Ukraine's investment space began to expand and update, creating new offers for domestic and global businesses. As of 2024 and according to the forecast for subsequent years, the government has established that new industries for investment that have not previously appeared on the Ukrainian market will appear in Ukraine.

Purpose. The aim of the article is to conduct research on ways to develop the investment space of Ukraine within the framework of implementing the goals of sustainable development by means of state methods of improving investment attractiveness, taking into account the requirements of social responsibility of business.

Materials and methods. The materials of the study are: 1) government statistical portals to collect all information on the industries described in the article; 2) works of domestic and foreign authors who conducted their scientific and practical research on the proposed topic, in particular on improving investment attractiveness; 3) official portals of European agencies, in particular the EBA, which analyzes the state of the Ukrainian market and the main economic indicators related to it.

In the process of carrying out the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping; formalization, analysis and synthesis; logical generalization of the results.

Key words: investment attractiveness, investment risks, project financing, state regulation, Sustainable Development Goals.

Постановка проблеми. Прямі іноземні інвестиції є ключовою складовою українського ринку. Особливо важливо виділити чинники, що сприяють залученню нових іноземних коштів і розширенню малого і середнього бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Надзвичайно актуальними є питання фінансової та організаційної підтримки діючих українських підприємств та післявоєнної відбудови України, у тому числі шляхом покращення умов діяльності бізнесу та залучення іноземних інвестицій в економіку України. Цьому присвячено праці Л. В. Комарова [1], О. Гаврилюка [2], А. Бутнярова [3], Нікольчук Ю. М. [4], Лопатовської О. О. [4], М. Дацишина [5] та інших.

Завданням статті є аналіз сучасного стану інвестиційного клімату України та пошук шляхів покращення, шляхом відкриття нових інвестиційно привабливих галузей на шляху до євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтовні дослідження, щодо теоретичного підходу визначення

категорії інвестиційної привабливості були проведені в роботі Нікольчук Ю., Лопатовської О. Як зазначають автори інвестиційна привабливість є складною багатогранною економічною категорією і відображає комплексність макроекономічного простору з точки зору наявного інвестиційного клімату, стану та рівня розвитку відповідної інвестиційної інфраструктури [4].

Ми ж вважаємо доцільним додати, що інвестиційна привабливість країни є дзеркалом досконалості ринкових реформ та довіри світової бізнес спільноти до економічної ситуації в цій країні. Рівень інвестиційної привабливості характеризує здатність країни приймати та ефективно освоювати капітал у певних масштабах і формах, а також гарантувати повернення інвестованого капіталу з рівнем прибутку, що компенсує ризики інвесторів.

Зосередимось на розгляді практичних аспектів дослідження інвестиційної привабливості. Якісно перспективи інвестування в окрему країну можливо

визначити, вивчаючи ступінь сприятливості інвестиційного клімату (див. рис. 1).

У порівнянні з минулорічними дослідженнями спостерігаємо тенденції стриманого оптимізму серед підприємців: у середині 2022 року вкрай несприятливим інвестиційний клімат вважало 53% респондентів, а за підсумками 2023 року лише 24% респондентів оцінюють клімат як вкрай несприятливий (хоча більшість все ще оцінюють клімат як загалом несприятливий).

Кількісно аналіз проводиться шляхом розрахунку інтегрального індексу, який у першій половині 2022 року через війну впав на пів пункту і становив 2,17 балів з 5 можливих, а потім дещо відновився у другій половині 2022 року — до 2,48 бала з 5 можливих. Це зіставне зі значеннями 2020 року під час активної фази пандемії COVID-19, про що свідчать результати дослідження Європейської Бізнес Асоціації (див. рис. 2).

Найвищого значення у 3,15 пунктів індекс досягав у 2017 році, на який припадає найбільша кількість розпочатих реформ. У 2023 році інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України зазнав невеликого зниження, склавши 2,44 бали з можливих 5 (порівняно з 2,48 балами у другій половині 2022 року) [7]. Таке коливання можливо пояснити невіправданими сподіваннями на успішний літній контрнатуп та очікуваннями повернення бізнесу на традиційні локації.

Те що Інвестиційна привабливість України після початку повномасштабної війни зазнала значного

погіршення через високі ризики та нестабільність прибутковості можливо підтвердити фактичними бізнес даними. За інформацією InVenture, обсяг анонованих та завершених угод злиття й поглинання (M&A) в Україні за підсумками 2022 року становив \$305 мільйонів, що в 9 разів менше, ніж у 2021 році (\$2,7 мільярда). Загальна сума прямих збитків, завданих економіці України, включаючи руйнування житлових і нежитлових будівель та інфраструктури, сягнула \$143,8 млрд. станом на лютий 2023 року [8].

Але як свідчать подальші дослідження Європейської Бізнес Асоціації «Попри війну 32% CEO вважають, що новим інвесторам буде вигідно заходити в Україну (рік тому так вважали 17% респондентів). При цьому 57% опитаних компаній, що вже присутні на українському ринку, збираються інвестувати в Україну під час війни, а 79% готові долучатися до процесу відбудови» [9]. Та ще раз наголосимо, що й досі більшість респондентів-підприємців, що працюють в Україні або мають намір відновити тут свою діяльність, вважають інвестиційний клімат в Україні несприятливим станом на кінець 2023 року.

Тож, незважаючи на різноманітні виклики, інвестиції залишаються ключовим й обов'язковим елементом економічної відбудови України. Наша країна має значний потенціал для залучення інвестицій завдяки створеній інфраструктурі, доступу до ринків сировини та збуту продукції та передовим технологіям.

Дивлячись на тренди, можливо відзначити, що на початку 2024 року інвестиційна привабливість

Рис. 1. Оцінка інвестиційного клімату України станом на кінець 2022 року
Джерело: Європейська бізнес асоціація (ЕВА) [6]

Рис. 2. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України в 2013–2023 роках
Джерело: ЕВА: Індекс інвестиційної привабливості України: Зміни та очікування [3]

України відчутно покращилась, особливо для інноваційних стартапів, завдяки законодавчим гарантіям безпеки інвестицій від воєнних ризиків. Стартапи, як найбільш мобільна та різноманітна форма організації бізнесу, в Україні адаптувалися до викликів воєнного часу і стали привабливими для іноземного капіталу [8].

Найбільш привабливими галузями для інвестицій в Україну вважались:

- **Машинобудування:** ця галузь приваблює інвесторів завдяки своїй технологічній складності та потенціалу для експорту;
- **Енергетика:** з огляду глобальні тенденції до зеленої енергії, ця сфера пропонує багато можливостей для інвестицій;
- **Інформаційні технології (ІТ):** ІТ-сектор в Україні швидко розвивається, пропонуючи інноваційні рішення та висококваліфіковані кадри;
- **Сільське господарство:** Україна традиційно має сильні позиції в аграрному секторі, який залишається привабливим для інвесторів;
- **Будівництво:** сектор будівництва пропонує можливості для розвитку інфраструктури та житлового будівництва в різних регіонах;

Мінекономіки України визначала ці галузі як пріоритетні для інвестицій, що можуть знайти відображення в Стратегії партнерства з Україною на 2022–2026 роки [10]. Наразі зазначені галузі стають ще більш критичними з огляду на значні руйнування міст, інфраструктури, мостів, шляхів та енергоносіїв, потребу в масштабному відновленні всіх потужностей, виробничого потенціалу підприємств, розмінування великої площі сільсько-господарських земель та їх реакрація. Цей список можливо допов-

нити галузями виробництва будівельних матеріалів, розвитку логістики та зелених технологій на засадах впровадження нових підходів до використання відновлювальних й не відновлювальних джерел сировини та відповідального поводження з відходами, стоками та забруднювачами.

Вже у 2024 році уряд України наголосив на важливості деяких з цих галузей, що мають найбільший потенціал зростання, зокрема:

- енергетичний сектор;
- аграрний та продовольчий сектори;
- транспорт та логістика;
- сфера критичних матеріалів;
- інформаційні технології;
- машинобудування.

Ми також зазначаємо, що прогресу вже було досягнуто у сфері зброєвиготовлення, а саме у виробництві дронів, які у після воєнні часи можуть бути ефективно використані як засоби розмінування у сільському господарстві, засоби транспортування та доставці вантажів так й у сфері спасіння людини в небезпечних умовах. Особливо важливого значення набули морські дрони, а також винаходи потужних електродвигунів, що дозволяють українським дронам долати тисячі кілометрів.

Але треба окремо наголосити, що відновлення та розгалуження економіки України повинно відбуватися у відповідності до цілей сталого розвитку ООН, з яких найбільш нагальними для нас зараз є наступні (рис. 3) [7].

Саме побудова взаємовигідних інвестиційних зв'язків між українськими підприємцями та міжнародними організаціями з гарантією підтримання зобов'язань щодо відповідального поводження з за-

Рис. 3. Поточні пріоритетні цілі сталого розвитку для покращення українського інвестиційного середовища
Джерело: обрано авторами за [11]

бруднювачами повітря та води, використання відновлювальної енергетики та захисту прав й свобод людини дасть можливість Україні скоріше перейти на світові стандарти праці та виробництва й стати рівноправним партнером Європейської спільноти.

Як влучно зазначив В. Р. Сіденко зараз у світовому фінансовому просторі відбувається «посилення дефіциту фінансових коштів в умовах зростання попиту на інвестиційні ресурси для забезпечення сталого розвитку. У цьому контексті політика вприскування в економіку додаткових кредитних ресурсів задля підтримки економічної динаміки і процесу інновацій стала однією з важливих характеристик політики «байденіміки» (Bidenomics), яка розрахована на те, що майбутні доходи від новітніх технологій і зумовленого ними нового рівня економічної ефективності збалансують значні витрати й фінансові дисбаланси в поточному періоді» [12].

Тож український уряд у співпраці з багатьма європейськими урядовими й приватними організаціями задля підтримки українських інноваційних стартапів та залучення інвестицій у різних сферах розробив декілька програм:

- Програма «Робота»: Уряд продовжив дію цієї програми, яка передбачає фінансування для 1000 бізнесів на загальну суму 5,4 млрд. грн. Це може охоплювати як існуючі підприємства, так і нові стартапи, з можливістю отримання до 8 млн. гривень грантових коштів.
- Європейська рада з інновацій (EIC): Ця програма спрямована на технологічні стартапи та малі та середні підприємства (МСБ), які розробляють інноваційні послуги або продукти. Вона надає фінансування для впровадження в європейські інноваційні екосистеми, розширення на європейські ринки та забезпечення безперервності бізнесу.
- EU4Business від ЄБРР: Програма підтримує МСБ з експортним потенціалом та інноваційними іде-

ями, надаючи фінансування для реєстрації та тестування, просування експорту, розвитку та забезпечення стійкості.

- Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO): Програма підтримки для підприємств, які мають менше ніж 300 працівників і річний ви- торг до \$15 млн. Переможці отримують підтримку ІР-стратегій, включаючи збір коштів, можливості партнерства, рекламну підтримку тощо.
- Програма фінансової підтримки GRAINS: Спрямована на МСБ агропродовольчого сектору для реалізації проєктів із зеленої трансформації в ЄС та Україні.
- Enterprise Europe Network: Для МСБ, що прагнуть підвищити енергоефективність виробництва, програма надає кошти на реалізацію відповідних заходів.
- USAID АГРО: Надає підтримку компаніям агро- сектору на розробку та впровадження ефективних моделей інтеграції ветеранів у агросектор [13].

Ці програми підтримки можуть включати гранти, кредити на пільгових умовах, компенсації витрат та інші форми фінансової допомоги. Також зазначимо, що подібні програми є прекрасним прикладом зацікавленості держави у розбудові сфери інвестування, що є позитивним прикладом для приватного капіталу.

Ці програми також можуть отримати фінансову підтримку в рамках використання Європейського Фонду відновлення України, який був створений в розмірі 50 мільярдів Євро та погоджений Європарламентом [14].

Фонд ЄС для України (EU4U) був заснований у 2023 році як частина більшої ініціативи ЄС для України. Метою фонду є прискорення підтримки EIB Global для найбільш нагальних інфраструктурних потреб України та сприяння підтримці її економіки. Фонд сприяє розгортанню проєктів як

державного, так і приватного секторів для реконструкції критичної муніципальної інфраструктури та покращує доступ до фінансування для підприємців. Операції, що фінансуються донорами через цей цільовий фонд, роблять прямий внесок у досягнення кількох Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН. Наші спільні дії направляють мільярди євро інвестицій для боротьби зі зміною клімату, викоринення бідності та боротьби з нерівністю [15].

Всі ці ініціативи можуть бути використані як одне з можливих джерел фінансування соціально важливих проєктів відновлення та розбудови місцевих громад. Спільне фінансування нових проєктів з різних джерел таких як державна підтримка, європейська допомога та посилені інвестиції приватних українських осіб, залучених на засадах краудфандингу, не тільки забезпечить достатній обсяг грошових коштів але й задасть вектори побудови соціально відповідальних відносин між державою, міжнародними організаціями, бізнесом та громадою [16].

Найбільшим приватним інвестором та меценатом є голова The Howard G. Buffett Foundation Говард Баффет. Він створив проєкт FARMERHOOD. Це платформа, через яку іноземні фермери та донори надають адресну фінансову допомогу фермерам, які працюють на деокупованих територіях або у 50-кілометрах від зони бойових дій, займаються рослинництвом або овочівництвом та мають в обробітку до 500 га.

Говард Баффет: Все, що ми робимо в Україні, ми не розглядаємо, як безкоштовну допомогу. Це інвестиція. От я побудував міст Одеса-Рені і я бачу це не як гуманітарну допомогу, а як інвестицію. Те обладнання для аграріїв, яке ми надаємо в рамках програми «Жива Перемога» — це також інвестиція. Але якщо ми говоримо про програму з допомоги їжею людям в прифронтових зонах, то це вже благодійний проєкт. Тобто я розділяю чітко для себе, де я займаюся благодійністю, а де інвестиціями. Ми вже направили в Україну більше \$500 млн. Можливо, на наступний рік направимо ще \$300 млн., а може і більше. Всі ці кошти я витратив через свій фонд [17].

Далі пропонуємо розглянути ситуацію на ринку малого і середнього бізнесу в Україні, адже залучення інвестиційних коштів у країну прямопропорційно залежить від кількості відкритих на її території підприємств. За даними Держстату України, у 2022 році кількість малих та середніх підприємств в Україні становила 1,7 млн., що на 11,4% менше, ніж у 2021 році [18]. Ці дані не враховують тимчасово окуповані території. Проте, за інформацією з інших джерел, на початок 2024 року кількість приватних підприємств (ФОП) в Україні перевищила 2 мільйони, що є найкращим результатом за останні 5 років.

У червні 2023 року було зареєстровано 31477 ФОПів, що є рекордною кількістю за останні три роки. В середньому, зараз на місяць реєструється близько 25 000 нових справ. Натомість за період

з квітня 2022 року по вересень 2023 року свою роботу припинили 290910 ФОПів [19].

Перспективи малого бізнесу також знаходяться в сфері уваги ЕВА, так вони з 2017 року у межах проєкту Unlimit Ukraine розраховують Індекс настроїв малого бізнесу. Мета дослідження — моніторинг оцінок та настроїв малого бізнесу та аналіз точок зростання, які стимулюватимуть його розвиток. Основні складові індексу можливо розглянути на рисунку 4.

Хвиля опитування за 2023 рік демонструє незначне покращення настроїв МСБ — інтегральна оцінка Індексу зросла до 2,5 балів з 5-ти можливих. Ця оцінка залишається в негативній площині, втім є вищою за показник 2,4 балів у 2022 році та 2,2 балів у 2020 році. Серед компонентів Індексу точкове зростання продемонстрували оцінки поточного стану бізнесу та змін у майбутні пів року [20].

Ці дані відображають динаміку змін у кількості малих та середніх бізнесів в Україні, в їх настроях та сподіваннях, що в цілому вказує на відновлення економічної активності та зростання підприємницької ініціативи в країні, незважаючи на виклики, пов'язані з воєнними діями.

Ці ж висновки можливо підтвердити досліджуючи динаміку надходження іноземних інвестицій до України (рис. 5).

Зміна обсягу прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну за останні три роки має значний волатильний характер та виглядає наступним чином:

- 2021 рік: Загальний обсяг ПІІ склав \$6687 млн.
- 2022 рік: Обсяг ПІІ значно знизився до \$1152 млн.
- 2023 рік: Відбулося зростання ПІІ до \$4247 млн. [21].

Падіння загального обсягу ПІІ в 2022 році є об'єктивною реакцією іноземних компаній, що раніше не стикалися з воєнними ризиками та втратили віру в український бізнес. Але 4-ьох кратне підвищення ПІІ за підсумками 2023 року підтверджують висновки про феноменальну здатність українського інвестиційного простору до адаптації у складних умовах та його здатність відновлюватися завдяки спільним зусиллям української держави, українських підприємців та підтримки світової спільноти.

Розглянемо сучасні ризики інвестування в Україні та шляхи їх усунення. До початку повномасштабної війни в Україні іноземні інвестори постійно стикалися з різними ризиками, пов'язаними не лише з економічною ситуацією, а й з політичною. За думкою А. Шевчука основними традиційними групами ризиків інвестування в Україну були:

- Політична нестабільність — часті зміни уряду та політичні кризи можуть впливати на інвестиційний клімат.
- Корупція — високий рівень корупції серед державних органів ускладнював ведення бізнесу.
- Правова невизначеність — недосконалість законодавства та його непередбачуваність створювали додаткові ризики.

Рис. 4. Основні складові Індексу настроїв малого бізнесу в Україні за підсумками 2023 року за дослідженнями ЕВА
Джерело: ЕВА [20]

- Економічна нестабільність — зміна курсу національної валюти та інфляція також були серйозними факторами.
- Бюрократія — складність та тривалість процесів отримання дозволів та ліцензій можуть відлякувати інвесторів.
- Недостатня інфраструктура — проблеми з транспортною та енергетичною інфраструктурою також варто враховувати [22].

Щодо ризиків сучасного ведення або відкриття нового бізнесу в Україні, наразі існують специфічні військові ризики як ракетні атаки, хиткий стан здоров'я і психічний стан робітників, зниження економічної та споживчої активності, перебої з доступом до електроенергії, водо- та теплопостачання, мобільного зв'язку, а також проблеми

з транспортом і логістикою. Однак, багато підприємців не просто адаптуються до цих умов а й створюють інноваційні підходи праці, інвестуючи в розвиток власного бізнесу та відкриваючи нові підприємства.

Інвестування іноземних капіталів в Україну в 2024 році супроводжується рядом додаткових ризиків, зокрема:

- Військові ризики: Іноземні інвестори стикаються з ризиками, пов'язаними з військовою агресією, що може призвести до втрати активів.
- Нестабільність електропостачання: Атаки на енергоінфраструктуру можуть спричинити перебої в електропостачанні.
- Логістичні проблеми: Втрата логістичних ланцюгів через військові дії та окупацію територій.

Рис. 5. Іноземні інвестиції в Україну в 2019–2023 роках
Джерело: МінФін. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну [21]

• Правова невизначеність: Зміни в законодавстві та відсутність механізму страхування воєнних ризиків [22].

На нашу думку, до перелічених варто додати й наступні чинники, що стримують інвестиційну активність в Україні:

- Окупація та анексія частини території країни;
- Значні втрати населення, руйнування та шкода природним багатствам України;
- Відволікання значної частини населення з господарської діяльності на захист країни;
- міграція кваліфікованої робочої сили всередині країни та за кордон;
- Втрата віднагоджених бізнес-стосунків та процесів;
- зниження реальних доходів населення та втрата майна та заощаджень;
- низька прибутковість більшості галузей економіки;
- погіршення фізичного стану інвестиційної інфраструктури;
- брак ліквідних, безпечних та дохідних об'єктів інвестування, які б могли зацікавити інвестора;
- нерозвиненість фондового ринку України.

Незважаючи на велику кількість ризиків та існування чинників стримування, за часи повномасштабного вторгнення Україна все ж стала інвестиційно привабливою у непритаманних раніше для неї галузях. На сьогодні Україна почала виробляти власні БПЛА. Загалом налічується близько 200 українських компаній, які займаються БПЛА, сервісами та продуктами у сфері дронів. Ухвалення за 1,5 року близько 20 законів і нормативно-правових актів, які пришвидшують розвиток ринку БПЛА в Україні, дозволило збільшити їх виробництво у 100 разів. Наразі уся виготовлена продукція є необхідною для оборони нашої країни, але з поглядом на майбутнє, ця галузь може стати експортною і зміцнити економіку держави.

На ряду з цим турецька компанія Baykar планує збудувати в Україні не просто завод із виробництва ударних безпілотників Bayraktar TB2, а й створювати в Україні Bayraktar Akinci та Bayraktar Kizilelma — новий безпілотний винищувач. Це є великим кроком у збільшенні потужностей у сфері зброєвиготовлення. Також ідея співпраці з турецькою компанією є прикладом віри в Україну.

Компанія BlackRock має намір організувати в Україні новий фонд, який сприятиме привабливості інвестицій з-за кордону. Фінансові ресурси, зібрані BlackRock у цьому фонді, планується використати для реабілітації українського аграрного сектору, енергетичної галузі, виробничої сфери, сектору інформаційних технологій та інфраструктури. Крім того, BlackRock надаватиме консультативні послуги Міністерству економіки України у формуванні стратегії залучення інвестицій, зокрема у сферах управління та взаємодії з інвесторами.

Також варто відзначити, що французька інвестиційна компанія NJJ Capital викупила українського

мобільного оператора Lifecell. Такий крок показує, що зарубіжні країни не перестають вкладати кошти в український бізнес і вірити в перспективи української економіки.

З метою зниження негативних впливів перелічених ризиків, задля покращення інвестиційної привабливості українських приватних підприємств та збільшення успішної співпраці з світовими компаніями, держава може вжити наступних заходів:

- Забезпечення прозорості та передбачуваності законодавства: Це включає ефективний захист прав власності та інвестицій, що сприяє довірі інвесторів.
- Антикорупційні заходи: Впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією сприятиме створенню сприятливого клімату для інвесторів.
- Розвиток інфраструктури: Інвестиції в транспортну, комунікаційну та енергетичну інфраструктуру покращать умови для бізнесу.
- Підтримка високотехнологічних галузей та інновацій: Стимулювання розвитку інноваційних стартапів та високотехнологічних компаній.
- Інвестиції в освіту та кваліфікацію робочої сили: Розвиток людського капіталу є ключовим для ефективного функціонування бізнесу.
- Міжнародна співпраця: Взаємодія з міжнародними організаціями та країнами сприятиме залученню іноземних інвестицій.

Вже зараз Уряд України вживає низку кроків для покращення інвестиційної привабливості країни, які мають позитивні наслідки, що підтверджується зростанням індексу інвестиційної привабливості у 2024 році [23]. Саме тому особливо важливо продовжувати у тому самому напрямку, зокрема:

- Уряд зосереджує зусилля на відбудові зруйнованої енергетичної та соціальної інфраструктури.
- Проводяться кроки з розмінування та повернення до сільськогосподарського обігу частини земель.
- Розширюються логістичні можливості для підтримки бізнесу.
- Запроваджено програми кредитної та грантової підтримки бізнесу.
- Уряд впроваджує рішення економічної політики, що мають позитивний вплив на інвестиційну активність.
- Продовжується ефективна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та реалізація програм з МВФ.
- Уряд працює над інтеграцією України до Європейського Союзу, що включає підготовку до вступу до ЄС.
- Розробляються законопроекти для створення стимулів для інвестицій, зокрема щодо оновлення основних засобів.
- Планується удосконалення правил трансфертного ціноутворення з урахуванням рекомендацій ОЕСР.

Крім того, ЄІВ та Україна посилюють співпрацю у боротьбі з шахрайством, корупцією та іншими не-

законними діями, які можуть вплинути на фінансові інтереси ЄІБ та ЄС в Україні.

А підписання нового меморандуму про взаєморозуміння між ЄІБ і Бюро економічної безпеки України направлено на оптимізацію процесів обміну інформацією.

Побудова такого партнерства підкреслює важливість прозорості та підзвітності, захисту інвестицій ЄІБ, які мають вирішальне значення для відновлення, реконструкції та економічної стабільності України. ЄІБ присутній в Україні з 2007 року, він посилив свою фінансову підтримку стійкості та модернізації країни після повномасштабного вторгнення Росії в країну в 2022 році. Відтоді ЄІБ надав швидку допомогу, виділяючи 2 мільярди євро фінансування на надзвичайні ситуації, ремонт зруйнованої інфраструктури країни. Завдяки портфелю підписаних проектів на суму 7,3 мільярда євро ЄІБ зміцнив свою роль ключового інвестиційного партнера України, підтримуючи муніципальну інфраструктуру, енергетику, транспорт і малий бізнес з метою покращення повсякденного життя, стимулювання економічного зростання та сприяння економічній і соціальній стійкості [24].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Незважаючи на зазначені виклики та ризики сучасного життя в Україні можливо дійти висновку, що українці та український інвестиційний простір

демонструють унікальну здатність адаптуватися та відновлюватися. А запропоновані державою заходи, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення іноземних інвестицій та підтримку внутрішнього бізнесу можуть пришвидшити ці процеси. Також розглянуті міжнародні угоди, свідчать про віру іноземних інвесторів та відображають спроможність України до економічного відновлення та розвитку після військових дій. На сьогодні спостерігаємо позитивний тренд покращення інвестиційної привабливості України, порівняно з минулими роками, проте все ще існує ряд непереборних ризиків, що перешкоджають на шляху до європейських стандартів. Важливо звернути увагу, що на шляху євроінтеграції необхідно побудувати соціально відповідальні зв'язки між державою та інвесторами на засадах сталого розвитку, що стає мейнстрімом серед європейських країн в останні декілька років. Активна євроінтеграція стала поштовхом для України для виконання не тільки політичних цілей сталого розвитку, а й економічних і екологічних. Дивлячись на позитивні тенденції в інвестиційному просторі України, сподіваємося на запуск механізму покращення економічного становища всередині країни, на покращення добробуту населення, на відбудову зруйнованих міст та реінтеграцію в активну соціальну та господарську діяльність тисяч українських жінок й чоловіків.

Література

1. Комаров Л. В. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація. *Науковий вісник НТЛУ України*. 2009. Вип. 19.3 С. 131–138.
2. Гаврилюк О. В., Дольний Ю. З. Причини та напрямки впливу прямих іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2019. Вип. 820. С. 18–25.
3. Бутняров А. Сприятливий інвестиційний клімат країни — запорука залучення іноземних інвестицій. *Ринок цінних паперів України*. 2012. № 3–4. С. 29–32.
4. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 164–175. doi: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175>.
5. Дацишин М. Інвестиційний рейтинг регіонів України за підсумками 2003 року. *Приоритети*. 2004. № 9 (15).
6. Індекс інвестиційної привабливості України відновився до «ковідного» значення. *Європейська Бізнес Асоціація (ЕБА)*. 2022. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-vidnovyvsya-do-kovidnogo-znachennya/> (дата звернення: 22.07.2024).
7. ЕБА: Індекс інвестиційної привабливості України: зміни та очікування. *Судноплавство*. 2023. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investycijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannya/#:~:text=> (дата звернення: 22.07.2024).
8. Інвестиційна привабливість України: законодавчі рішення та ключові фактори для економіки України. *LexInform*. 2023. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/investytsijna-pryvablyvist-ukrayiny-zakonodavchirishennya-ta-klyuchovi-factory-dlya-ekonomiky-ukrayiny/> (дата звернення: 03.07.2024).
9. Кількість SEO, які вважають вигідними інвестиції в Україну зросла майже вдвічі з 2022 року. *Європейська Бізнес Асоціація (ЕБА)*. 2023. URL: <https://eba.com.ua/kilkist-seo-yaki-vvazhayut-vygidnymy-investytsiyi-v-ukrayinu-zroslo-majzhe-vdvichi-z-2022-roku/> (дата звернення: 22.07.2024).
10. Свириденко Ю. У Мінекономіки визначили найбільш привабливі галузі для інвестицій в Україну. *УкрІнформ*. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3368628-u-minekonomiki-viznacili-najbils-privabliivi-galuzi-dla-investicij-v-ukrainu.html> (дата звернення: 05.07.2024).
11. ЦСР в дії. Що таке Цілі сталого розвитку, жили в мирі і достатку. *United Nations Development Programme. Україна*. 2024. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 21.07.2024).

12. Сіденко В. Р. Виклики і можливості для стійкого економічного розвитку України в контексті глобального транзиту. *Економіка України*. 2024. № 1. С. 03–39. doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003>.
13. Грицик Т., Терещенко Д. До \$70 000 на розвиток. 25 грантів для бізнесу в 2024 році. *Forbes Ukraine*. 2024. URL: <https://forbes.ua/business/granti-dlya-rozvitku-biznesu-pidbirka-aktualnikh-program-v-2024-rotsi-15032024-19873> (дата звернення: 07.07.2024).
14. Соколенко Є. Європарламент та Рада ЄС погодили створення Українського фонду на €50 мільярдів. *УНІАН*. 2024. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/evroparlament-ta-rada-yes-pogodili-stvorennya-ukrajinskogo-fondu-na-50-mlrd-12534621.html> (дата звернення: 07.07.2024).
15. EU for Ukraine Fund. *European Investment Bank*. 2023. URL: <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/donor-partnerships/trust-funds/eu-for-ukraine-fund> (дата звернення: 07.07.2024).
16. Гребенюк Н., Швайко М., Тихомирова К. Роль краудфандингу у майбутньому України: проблеми та перспективи. *Соціальна економіка*. 2023. Вип. 66. С. 120–130. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-66-11>.
17. Бафдет Г. Багато американських фермерів ніколи не виїжджали з США, тому спонукати їх допомагати українським колегам — потрібен деякий час. *Latifundist Media*. 2024. URL: <https://latifundist.com/interview/733-govard-bafet-bagato-amerikanskih-fermeriv-nikoli-ne-viyzhdzhaliz-ssha-tomu-sponukati-yih-dopomagati-ukrayinskim-kolegam-potriben-deyakij-chas> (дата звернення: 07.12.2024).
18. Федорчук В. Terra incognita української економіки. *Forbes Ukraine*. 2024. URL: <https://forbes.ua/business/terra-incognita-ukrainskoi-ekonomiki-chotiri-visnovki-z-doslidzhennya-serednogo-biznesu-institutu-ekonomichnikh-doslidzhen-31012024-18884> (дата звернення: 07.07.2024).
19. Тарасовський Ю. Кількість ФОПів в Україні перевищила 2 млн. *Forbes Ukraine*. 2023. URL: <https://forbes.ua/news/kilkist-fopiv-v-ukraini-perevishchila-2-mln-pririst-malikh-ta-serednikh-biznesiv-be-dovoenni-rekordi-04092023-15783> (дата звернення: 07.07.2024).
20. У 2024 році майже 80% МСБ планують розширювати бізнес та залучати кошти у розвиток. *Європейська Бізнес Асоціація (ЕБА)*. URL: <https://eba.com.ua/u-2024-rotsi-majzhe-80-msb-planuyut-rozshyruvaty-biznes-ta-zaluchaty-koshty-u-rozvytok/> (дата звернення: 22.07.2024).
21. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. *МінФін*. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 07.20.2024).
22. Шевчук А. Які іноземні інвестори розвивають виробництво в Україні під час війни. *In Venture Investment Group*. 2023. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/yaki-inozemni-investori-rozvivayut-virobnictvo-v-ukrayini-pid-chas-vijni> (дата звернення: 07.10.2024).
23. Уряд ухвалив низку рішень для посилення економічної стійкості, — Прем'єр-міністр. *Урядовий портал*. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-nyzku-rishen-dlia-posylennia-ekonomichnoi-stiikosti-premier-ministr> (дата звернення: 07.17.2024).
24. EIB and Ukraine reinforce safeguards for EU bank's investments in the country. *European Union: websites*. 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eib-and-ukraine-reinforce-safeguards-eu-bank's-investments-country_en (дата звернення: 22.07.2024).

References

1. Komarov, L. V. (2009). Priami inozemni investytsii yak ekonomichna katehoriia, yikh sut ta klasyfikatsiia [Direct foreign investments as an economic category, their essence and classification]. *Scientific bulletin of NTLU of Ukraine*, 19.3, 131–138 [in Ukrainian].
2. Havryliuk O. V., Dolnyi Yu. Z. (2019). Prychyny ta napriamky vplyvu priamykh inozemnykh investytsii na ekonomiku prymaiuchoi krainy [Causes and directions of influence of direct foreign investments on the host country's economy]. *Scientific Bulletin of Chernivtsi University. Economics*, 20, 18–25 [in Ukrainian].
3. Butniarov, A. (2012). Spriatlyvyi investytsiinyi klimat krainy — zaporuka zaluchennia inozemnykh investytsii [Favorable investment climate of the country — the key to attracting foreign investments]. *Securities market of Ukraine*, 3–4, 29–32 [in Ukrainian].
4. Nikolchuk, Yu., & Lopatovska, O. (2023). Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: osnovni tendentsii, problemy ta kliuchovi vektory vyrishennia [Investment attractiveness of Ukraine: trends, problems and solution key vectors]. *Innovation and Sustainability*, 1, 164–175. doi: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175> [in Ukrainian].
5. Datsyshyn, M. (2004). Investytsiinyi reitynh rehioniv Ukrainy za pidsumkamy 2003 roku [Investment rating of the regions of Ukraine according to the results of 2003]. *Priorities*, 9 (15).
6. The investment attractiveness index of Ukraine has recovered to the “covid” value. (2022). *European Business Association*. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-vidnovyvsya-do-kovidnogo-znachennya/>.
7. EBA: Indeks investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: zminy ta ochikuvannia [EBA: Investment Attractiveness Index of Ukraine: Changes and Expectations]. (2023). *Sudnovplavstvo*. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannia/#:~:text=> [in Ukrainian].

8. Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: zakonodavchi rishennia ta kluchovi faktory dlja ekonomiky Ukrainy [Investment attractiveness of Ukraine: legislative decisions and key factors for the economy of Ukraine]. (2023). *LexInform*. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/investytsijna-pryvablyvist-ukrayiny-zakonodavchi-rishennya-ta-kluchovi-faktory-dlya-ekonomiky-ukrayiny/> [in Ukrainian].

9. Kilkist SEO, yaki vvazhaiut vyhidnymi investytsii v Ukrainu zrosla maizhe vdvichi z 2022 roku [The number of CEOs who consider investments in Ukraine profitable has almost doubled since 2022]. (2023). *European Business Association*. URL: <https://eba.com.ua/kilkist-seo-yaki-vvazhayut-vygidnymi-investytsiyi-v-ukrayinu-zrosla-majzhe-vdvichi-z-2022-roku/> [in Ukrainian].

10. Svyrydenko, Yu. (2021). U Minekonomiky vyznachyly naibilsh pryvablyvi haluzi dlja investytsii v Ukrainu [The Ministry of Economy has identified the most attractive industries for investment in Ukraine]. *UkrInform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3368628-u-minekonomiki-viznacili-najbils-privabliivi-galuzi-dla-investicij-v-ukrainu.html> [in Ukrainian].

11. TsSR v dii. Shcho take Tsili staloho rozvytku, zhyly v myri i dostatku [SDG in action. What are the Sustainable Development Goals, live in peace and prosperity]. (2024). *United Nations Development Programme. Ukraina*. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> [in Ukrainian].

12. Sidenko, V.R. (2024). Vyklyky i mozhlyvosti dlja stiikoho ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v konteksti hlobalnoho tranzytu [Challenges and opportunities for resilient economic development of Ukraine in the context of global transition]. *Ekonomika Ukrainy*, 1, 03–39. doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003> [in Ukrainian].

13. Hrytsyk, T., & Tereshchenko, D. (2024). Do \$70 000 na rozvytok. 25 hrantiv dlja biznesu v 2024 rotsi [Up to \$70,000 for development. 25 grants for business in 2024]. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/business/granti-dlya-rozvitku-biznesu-pidbirka-aktualnikh-program-v-2024-rotsi-15032024-19873> [in Ukrainian].

14. Sokolenko, Ye. (2024). Yevroparlament ta Rada YeS pohodyly stvorennia Ukrainskoho fondu na €50 miliardiv [The European Parliament and the Council of the EU agreed on the creation of a €50 billion Ukrainian fund]. *UNI-AN*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yevroparlament-ta-rada-yes-pogodili-stvorennya-ukrajinskogo-fondu-na-50-mlrd-12534621.html> [in Ukrainian].

15. EU for Ukraine Fund. (2023). *European Investment Bank*. URL: <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/donor-partnerships/trust-funds/eu-for-ukraine-fund>.

16. Grebeniuk, N., Shvaiko, M., & Tykhomyrova, K. (2023). Rol kraudfandyngu u maibutnomu Ukrainy: problemy ta perspektyvy [The role of crowdfunding in the future of Ukraine: problems and prospects]. *Sotsialna ekonomika*, 66, 120–130. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-66-11> [in Ukrainian].

17. Baffet, H. (2024). Bahato amerykanskykh fermeriv nikoly ne vyzhdzhaly z SSHA, tomu sponukaty yikh dopomahaty ukraïnskym koleham — potriben deiakyi chas [Many American farmers have never left the US, so it will take some time to get them to help their Ukrainian colleagues]. *Latifundist Media*. URL: <https://latifundist.com/interview/733-govard-bafet-bagato-amerikanskih-fermeriv-nikoli-ne-viyzhdzhali-z-ssha-tomu-sponukati-yih-dopomagati-ukrayinskim-kolegam-potriben-deyakij-chas> [in Ukrainian].

18. Fedorchuk, V. (2024). Terra incognita ukraïnskoi ekonomiky [Terra incognita of the Ukrainian economy]. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/business/terra-incognita-ukraïnskoi-ekonomiki-chotiri-visnovki-z-doslidzhennya-serednogo-biznesu-institutu-ekonomichnikh-doslidzhen-31012024-18884> [in Ukrainian].

19. Tarasovskiy, Yu. (2023). Kilkist FOPiv v Ukraini perevishchyla 2 mln [The number of FOPs in Ukraine exceeded 2 million in 2023]. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/kilkist-fopiv-v-ukraini-perevishchyla-2-mln-pririst-malikh-ta-serednikh-biznesiv-be-dovoenni-rekordi-04092023-15783> [in Ukrainian].

20. U 2024 rotsi maizhe 80% MSB planuiut rozshyruvaty biznes ta zaluchaty koshty u rozvytok [In 2024, almost 80% of CEO plan to expand their business and attract funds for development]. *European Business Association*. URL: <https://eba.com.ua/u-2024-rotsi-majzhe-80-msb-planuyut-rozshyruvaty-biznes-ta-zaluchaty-koshty-u-rozvytok/> [in Ukrainian].

21. Priami inozemni investytsii (PII) v Ukrainu [Foreign direct investment (FDI) in Ukraine]. (2024). *MinFin*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> [in Ukrainian].

22. Shevchuk, A. (2023). Yaki inozemni investory rozvyvaiut vyrobnytstvo v Ukraini pid chas viiny [Which foreign investors develop production in Ukraine during the war]. *InVenture Investment Group*. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/yaki-inozemni-investori-rozvivayut-virobnictvo-v-ukrayini-pid-chas-vijni> [in Ukrainian].

23. Uriad ukhvalyv nyzku rishen dlja posylennia ekonomichnoi stiikosti, — Premier-ministr [The government has adopted a number of decisions to strengthen economic stability — the Prime Minister]. (2024). *Uriadovyi portal*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-nyzku-rishen-dlia-posylennia-ekonomichnoi-stiikosti-premier-ministr> [in Ukrainian].

24. EIB and Ukraine reinforce safeguards for EU banks investments in the country. (2024). *European Union: websites*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eib-and-ukraine-reinforce-safeguards-eu-banks-investments-country_en.